

YTTRANDE

Dnr S2020/09765

Regeringskansliet
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm den 8 juni 2021

Äldre har aldrig varit yngre – allt fler kan och vill arbeta längre (SOU 2020:69)

Sammanfattning

SPF Seniorerna delar bedömningarna och stöder förslagen av Delegationen för senior arbetskraft.

Allmänt

Det är nödvändigt att dagens och morgondagens pensionärer arbetar efter 65-årsåldern för att anständig pensionsinkomst ska kunna erhållas, och att avgiftsuttaget blir rimligt. Med högre pensionsålder bör också följa förändringar i trygghetssystem. Lagen om anställningsskydd (LAS) gäller upp till 68 års ålder medan arbetslöshets- och sjukförsäkringssystemet gäller till 65 år.

LAS-överenskommelsen, som stora delar av arbetsmarknaden parter enades om 2020, kommer inte innebära att det blir lättare för arbetskraft som fyllt 65 år att stanna kvar i tjänst till 68-årsåldern. Den äldre arbetskraftens deltagande i arbetslivet bör emellertid uppmuntras av alla arbetsgivare – speciellt de offentliga. Förbättringar av arbetsmiljön, vilket är positivt även för yngre arbetskraft, bör innebära färre olyckor och förslitningsskador. Möjlighet till fortbildning och lärande under hela arbetslivet är en nödvändighet i en föränderlig arbetsmarknad, som ställer krav på en förlängning av arbetslivet.

Byggnadsarbete, exempelvis, utförs fortfarande på ett ålderdomligt och primitivt sätt och har fått till följd en negativ produktivitetsutveckling jämfört med andra industrigrenar. Det handlar om brister i industriellt tänkande, gynnande av ”skräväsande”, lönesystem som leder till yrkesskador, stress och fel i byggandet, som ibland är irreparabla men alltid kostnadsdrivande. Många kommissioner har granskat byggsektorn de senaste trettio åren. Ingen av dem har emellertid kommit med förslag, som gör att byggsektorn borde tvingas eller uppmuntras till industriellt tänkande och nya arbetsmetoder så att all arbetskraft i branschen orkar med längre i arbetslivet. En

SPF Seniorerna

Hantverkargatan 25, Box 225 74, 104 22 Stockholm

Tel 08-692 32 50 info@spfseniorerna.se

Org nr 88 80 00-2830 Pg 607678-0 Bg 5959-0182

www.spfseniorerna.se

välkommen bieffekt skulle kunna bli att byggsektorns produkter – till exempel bostäder – produceras i tillräcklig omfattning och på lite sikt blir ekonomiskt överkomliga för alla.

Ett uppskjutet pensionsuttag med 2–3 år samt med bibehållet jobb och marknadsinkomst är inte förbehållet alla äldre invånare. Några är tvingade att ta ut pension i förtid på grund av ohälsa. Andra blir ibland ”utköpta” – några år före 65 år – och kan få svårt att åter få kontakt med yrkeslivet när detta krävs efter 65-årsdagen. Till följd av coronapandemin har en del äldre egenföretagare blivit tvungna att stänga ner sina rörelser i förtid. Före pandemin var det vanligt att sådana egenföretagare fortsatte sitt värv upp i 70-årsåldern. Det finns många anledningar till att det behöver tillkomma hel- och deltidsjobb eller åtminstone ”extraknäck” och andra tillfälliga arbeten, som är lämpliga för 65-plussare i väntan på den hägrande första fulla pensionsuttaget i 67–68-årsåldern. För sådana jobb på äldre dar borde den aktiva arbetsmarknadspolitiken kunna bidra med adekvata utbildningsmöjligheter, och kanske nya typer av företag lämpade för äldre arbetskraft. Kanske kan Samhall-liknande företagspooler kunna vara inspiration?

SPF Seniorerna ger i det följande några uppslag till arbetsområden för seniorer i arbetslivets slutskede:

1. Det förekommer idag många mer eller mindre ideella insatser från pensionärer av typen ”senior i skola”, ”fixarveteraner” etc. Betänkandet innehåller omfattande förslag som kan råda bot på den svenska skolans brister. Kanske en professionellt utbildad och avlönad senior i skolan-verksamhet skulle kunna bidra till att assistera de legitimerade lärarna? Genom att särskilt de elever som har det svårast i skolan får träffa seniorer som har erfarenheter från olika typer av arbetsliv bakom sig kan intressanta möten uppstå och även betydelsen av utbildning förmedlas på praktiskt och naturligt sätt.
2. Det finns många goda skäl till att systemet med rot-avdrag bör avskaffas. Subventionen bidrar till att öka ojämlikheten mellan ägt och hyrt boende. Rot-avdraget sysselsätter mestadels 20 000 unga och medelålders yrkesarbetare, som skulle behövas mer än väl inom den marknadsutsatta ”riktiga” bygg- och anläggningssektorn. Rot-avdraget missgynnar att rationella arbetsmetoder inom byggsektorn kommer till användning. Vi ser emellertid ett skäl till att rot-avdraget ska överleva; nämligen om arbetskraften som utför jobbet är över 55 år, och består av yrkesarbetare som inte klarar av tempot på dagens byggen. Därmed skulle rot-avdraget, som det var tänkt, åter få en roll i det svenska arbetsmarknadssystemet.
3. Inte minst det gångna året, som dominerats av pandemin, har vi gång på gång sett exempel på handfallenhet dels hos samhällets myndigheter och dels hos den åldrande befolkningen, inför den digitala kommunikationen i samband med provtagning, smittspårning, vaccinering m.m. SPF Seniorerna har på olika sätt uppmärksammat att digitaliseringens insteg i samhället bidragit till en ökande ojämlikhet och där den äldsta delen av befolkningen har kommit i kläm. Äldre har blivit offer för lurendrejeri och oegentligheter via e-post, på nätet och i

telefon. Fortbildning bedrivs på ideell och frivillig grund inom seniororganisationer. Även inom detta område borde avlönade seniorresurser kunna bidra till att göra andra seniorer både anställningsbara och delaktiga i ett allt mer digitaliserat samhälle.

6.5.1 Arbetet för ett längre arbetsliv behöver en långsiktig organisatorisk lösning i form av en fast funktion

SPF Seniorerna stöder delegationens förslag att en fast funktion för arbetet att främja ett längre arbetsliv ska inrättas.

Delegationen pekar på olika organisationsformer för den fasta funktionen: en ny myndighet, en befintlig myndighet, centrubildning vid universitet eller högskola, råd under regeringen, statlig stiftelse eller aktiebolag knutet till annan organisation.

SPF Seniorerna tar inte ställning till vilken organisationsform som bör väljas. Däremot vill förbundet avråda från alternativet med ett råd under regeringen. Den funktion som delegationen skissar stöder vi helhjärtat. Men framgång i funktionens viktiga uppdrag, och därmed för landets seniorer, fordrar största möjliga oavhängighet och oberoende av utomstående krafter, inklusive statsledningen.

6.5.2 Funktionen huvuduppdrag ska vara att påverka beteenden genom att samla och sprida kunskap

SPF Seniorerna stöder delegationens förslag att den fasta funktionen ska

- ha som mål att fler seniorer ska arbeta längre och att antalet arbetade timmar i gruppen ska öka,
- ha huvuduppdraget att samla in, analysera och sprida forskningsresultat och annan kunskap och erfarenhet som rör senior arbetskraft, samt ska
- återkommande undersöka attityder till senior arbetskraft samt i vilken utsträckning människor kan, vill och får arbeta längre.

6.5.4 Utvecklingen av seniorers arbetskraftsdeltagande ska följas upp regelbundet

SPF Seniorerna stöder delegationens förslag att

- regeringen årligen ska redovisa för riksdagen hur det seniora arbetskraftsdeltagandet ser ut och utvecklas samt åtgärder och idéer för en positiv utveckling, samt att
- Statistiska centralbyrån (SCB) ska få i uppdrag att regelbundet ta fram statistik om seniora arbetstagar och seniorers bidrag till samhällsekonomin.

I detta ärende har SPF Seniorernas arbetsutskott beslutat. Martin Engman, samhällspolitisk chef, har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också sakkunnig Fredrik von Platen deltagit.

Eva Eriksson
Förbundsordförande